

In de ban van de kleine bij

Winter in Nederland. Je ontkomt niet aan mist, helder vriezende weer, een fikse storm, kletterende neerslag, misschien wel sneeuw en dat alles afgewisseld door perioden van rust in het weergebeuren alsof dan extreme plannen worden gesmeed waaraan we zelfs niet durven denken. Het komt allemaal op ons af. Alleen het 'wanneer' en 'hoe lang het gaat duren' weten we pas aan het eind van het winterregime, op de laatste dag van februari. Enfin, we zijn er allemaal op voorbereid en onze bijen ook. Gelukkig maar, want nu kunnen we met een gerust hart naar imkeravonden. Mocht onze stemming in mineur zijn dan wordt het daar wel opgepept met praatjes en plaatjes over bijen. We kennen ze, natuurlijk kennen we ze, maar we kunnen er niet genoeg van krijgen vandaar dat we blijven gaan. Wonderlijk eigenlijk, al die grote mensen in de ban van die kleine bij.

336

Imkers conservatief?

Hoe vaak heeft u het fascinerende verhaal over het doen en laten van onze bijen verteld? Precies, ontelbare keren. In ons bijenteeltmuseum (het klinkt stoer, maar het is echt een juweeltje) op Terschelling doen we het bijna dagelijks en de mensen hangen aan je lippen. Hun reactie wordt wat lacherig als je vertelt over kunstmatige inseminatie in de bijenteelt. Wat moeten mensen met zo een aardige hobby nu met K.I. Als vervolgens wordt verteld dat door K.I. bijen worden gekweekt die minder steken, dus minder overlast in de bebouwde kom veroorzaken en aansluitend het grote nut van de bijen voor land- en tuinbouw ter sprake komt, hun rol bij het ontstaan van een overvloedige bessenpracht voor de vogels, dan wordt het stil. Nee, zo had men het nog nooit gezien. Bijenhouden was toch meer een ouwe-mannen-zaak van wat conservatief ingestelde lieden? Niet dus. We vertellen dat bijenhouden door jong en oud wordt aangepakt, dat professioneel bijenhouden keihard werken betekent, snelle beslissingen nemen, improviseren, gebruik maken van nieuwe technische snufjes. Maar ook dat het in Nederland haast niet meer voorkomt.

Toch is er nog een enkeling, hoe lang nog? Wat zou

het een goeie zaak zijn als het werk in een dergelijk bedrijf een jaar lang op de voet zou worden gevolgd en op de band vastgelegd. Niet alleen als monument voor later, maar ook om overal te vertonen waar veel mensen komen. Dan wordt er misschien afgerekend met het conservatieve imago van imkers. Wie neemt het initiatief? Iets voor de Bedrijfsraad?

Kanjers in de imkerij

Er zijn een aantal personen die enorm veel hebben bijgedragen om de imkerij te maken tot wat het nu is. Denk slechts aan Langstroth als de man die de bijenruimte ontdekte of Prof. Karl von Frisch die de bijencommunicatie ontrafelde. Beide zijn geëerd, de eerste met een gedenkplaat en Von Frisch met de Nobelprijs. Ook Broeder Adam reken ik tot de 'Groten' van de imkerij. Zelf heb ik geen enkele ervaring met de door hem ontwikkelde Buckfastbij en geen enkele band met welke teler dan ook, dat wil ik voorop stellen. Ook raak ik niet onder de indruk van geweldige oogsten die met deze bij zijn te behalen gelet op het resultaat van mijn beste 'gemengd-ras-volk' in 1990 met 198 potten honing. Maar wel ben ik diep onder de indruk van het doorzettingsvermogen van Broeder Adam waardoor overal ter wereld imkers gebruik kunnen maken van de door hem ontwikkelde bij. Reeds in de jaren dertig konden Nederlandse imkers via hun vakbladen kennis nemen van zijn ervaringen en praktijktips. Wat ervan te denken om Broeder Adam te verzoeken erelid te worden van het gezamenlijke Nederlandse imkerswereldje? Gewoon als blijk van grote waardering.

De bijenweide

Alle beetjes geven voldoening.

Nog even en dan buigen we ons weer over zaaischema's voor de tuin en daarbij houden we natuurlijk ook de belangen van onze bijen in de gaten. Waar ik dit jaar met verbazing naar heb gekeken is de drukke vlucht op een paar flinke plukken Cosmea. Bijen, hommels, zweefvliegen, vlinders, het was een kleine lusthof. Vele pakketjes okergeel stuifmeel werden bijeengeschrapt. Uitgebloeide bloemen regelmatig verwijderen garandeert bloei tot in oktober en bij goed weer bijenbezoek.

Ook een lust voor het oog waren de stekken van de

Salix semperflorens, de wilg die ook in augustus nog eens bloeit.

Op de foto ziet u de voorjaarsbloei van stekken die eind maart de grond zijn ingegaan. De augustusbloei was iets minder rijk, maar omdat de stekken toen al flink waren uitgegroeid was het aantal bloeiende katjes uiteraard groter in aantal en er zaten flink wat bijen op, ondanks concurrentie van de bloeiende heide. De stekken snijdt u van eenjarig hout bij vorstvrij weer. Opkuilen tot de vorst voorbij is en dan de grond in. Succes verzekerd.

Salix semperflorens in de sneeuw. Namens de bijen, bedankt!

Zwermcyclus in Amerika

Vorige maand beloofde ik u er op terug te komen en hier gaan we dan. Het onderzoek vond plaats te Ithaca in de staat New York op 42 graden noorderbreedte. Het genoemde gebied is ruwweg vorstvrij van 15 mei tot 15 augustus.

Van 126 geschepte zwermen bedroeg het gemiddelde gewicht 1.53 kg oftewel 11.800 bijen, uitgaande van 7700 bijen per kg. De kleinste zwerm telde 2400 bijen en de grootste 41.000 bijen of 5.33 kg. Ook het gewicht van de koninginnen werd bepaald en gelijktijdig werd onderzocht of er een bevruchte of onbevruchte koningin aanwezig was. Van 68 bevruchte koninginnen bedroeg het gemiddelde gewicht 203.4 mg, de lichtste 152 mg en de zwaarste 277.6 mg. Van de dertig onbevruchte koninginnen bedroeg het gemiddelde gewicht 185 mg met als lichtste een koningin van 154.1 mg en als zwaarste een koningin van 226.5 mg. In de meeste zwermen kwam één koningin voor. Drie zwermen telden elk twee onbevruchte koninginnen. Opvallend was dat de drie zwermen met elk twee koninginnen zwaarder waren dan het gemiddelde gewicht.

In twee zwermen was de koningin voorzien van het bevruchtingsteken. Onbekend is of de paring plaatsvond tijdens de reis naar de tijdelijke rustplaats of dat de koningin vanaf deze plek is uitgevlogen om te paren.

Meerdere malen bleek dat voorzwermen voorkomen met een maagdlijke koningin of meerdere maagdlijke koninginnen. In 1977 werd er een voorzwerm geschept van 2.7 kg met meerdere onbevruchte koninginnen. Tot twee maal toe was de zwerm afgevlogen met de gemerkte oude moeder en weer teruggeslagen (helaas wordt niet vermeld waarom). De derde maal waren er alleen onbevruchte koninginnen aanwezig. Voorzwermen met onbevruchte koningin komen vaker voor bij aanhoudend slecht weer. Door regen en kou kan de zwerm de moederstok niet verlaten. Ondertussen zijn er rijpe koninginnen in de dop die alle mogelijke moeite doen om uit te breken. Werksters verhinderen dat. Weet een jonge koningin toch uit te breken dan doodt zij de oude koningin. Op de eerste de beste mooie dag vertrekt de zwerm en door de consternatie weten een aantal andere rijpe koninginnen hun cel te verlaten en zich bij de zwerm te voegen.

337

Het weer in december

Voor de periode 1961-1990 geldt voor december als normaal landelijk gemiddelde 39 uren zon, 75 millimeter neerslag en een maximum temperatuur van 5.7 graden. De afgelopen vijf jaren was het karakter van het weer als volgt.

December-maanden

Jaar	Zon (uren)	Neerslag(mm)	Max.temp. (°C)
1988 z. somber	(20)	normaal	zeer zacht (8,5)
1989 somber		nat (84)	zeer zacht (7,5)
1990 somber		normaal	zacht
1991 zonnig		normaal	zacht
1992		vrij droog (58)	normaal

Geraadpleegd

Fell, R., Ambrose, J., Burgett, D., De Jong, D., Morse, R.A., Seeley, T.D. The seasonal cycle of swarming in honeybees, *Journal Apicultural Research*, 16(4): 170